

ONA TILI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR (KLASTER, B-B-B, SINKVEYN)DAN FOYDALANISH

*Andijon tumani MMTBga qarashli 37-umumiy
o'rta ta'lim maktabining ona
tili va adabiyoti fani o'qituvchisi
Shukurova Yulduzxon Abdulhamidovna*

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan – klaster, B-B-B (Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim) hamda sinkveyn metodlaridan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Ularning nazariy asoslari, qo'llash tartibi va dars samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, maqolada ushbu texnologiyalar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy tafakkur va nutqiy kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, metodika, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, klaster, B-B-B, sinkveyn, innovatsion ta'lim.

Abstract: This article examines the use of modern pedagogical technologies such as cluster, KWL (Know – Want to know – Learned), and cinquain in teaching the native language. The theoretical foundations, application procedures, and impact on the effectiveness of lessons are scientifically substantiated. The article also analyzes the importance of these methods in developing students' independent thinking, creative abilities, and communicative competences.

Keywords: native language, methodology, modern pedagogical technologies, cluster, KWL, cinquain, innovative education.

Аннотация: В статье рассматриваются возможности использования современных педагогических технологий – кластер, Б-Б-Б (Знаю – Хочу узнать – Узнал) и синквейн – в процессе преподавания родного языка. Раскрыты их теоретические основы, методика применения и влияние на эффективность урока.

Также проанализировано значение этих технологий в формировании у учащихся самостоятельного мышления, творческих способностей и коммуникативных компетенций.

Ключевые слова: родной язык, методика, современные педагогические технологии, кластер, Б-Б-Б, синквейн, инновационное обучение.

Kirish

Ona tili fanini o'qitish jarayoni nafaqat o'quvchilarning grammatik savodxonligini oshirish, balki ularning mustaqil va ijodiy tafakkurini shakllantirishga ham qaratilgan. Bugungi kunda umumta'lim maktablarida an'anaviy ta'lim usullari bilan bir qatorda, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashga alohida e'tibor berilmoqda. Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning bilimlarni faol o'zlashtirishlari, mustaqil izlanish va tahlil ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan "klaster", "B-B-B" (Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim), "sinkveyn" kabi metodlar ona tili ta'limida muhim o'rin egallaydi.

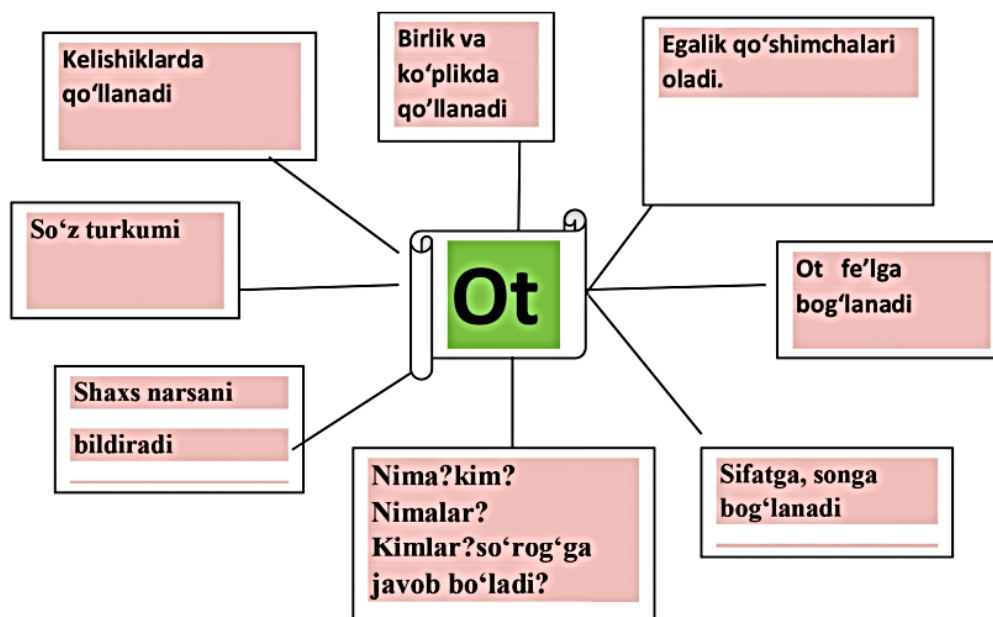
1. Klaster texnologiyasi

Klaster texnologiyasi – o'quvchilar tafakkurini jadallashtirish, bir mavzu yuzasidan erkin fikrlar zanjirini hosil qilish imkonini beruvchi metod hisoblanadi. Bu texnologiya ona tili darslarida yangi mavzuni tushuntirish, o'quvchilar bilimini faollashtirish va ularda tizimli fikrlashni shakllantirishda samarali hisoblanadi.

Masalan, "Ot so'z turkumi" mavzusi o'tilayotganda markaziy tushuncha sifatida "ot" yozilib, uning atrofida "kim?", "nima?", "turlari", "son", "kelishik", "ma'no" kabi kichik bo'limlar hosil qilinadi. O'quvchilar ushbu sxema asosida mavzuni mustaqil tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Klaster texnologiyasi vizual idrokni osonlashtiradi, mavzulararo bog'liqlikni ko'rsatadi va o'quvchilarda mantiqiy tafakkurni rivojlantiradi.

“Klaster” metodi

1-jadval

2. B-B-B texnologiyasi

“Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim” (B-B-B) metodi refleksiv o‘qitish vositalaridan biri bo‘lib, o‘quvchilarning mavjud bilimlarini aniqlash, o‘quv jarayonida yangiliklarni izlash va yakunda bilimni umumlashtirish imkonini beradi.

Masalan, “So‘z birikmasi” mavzusini o‘rganishda:

- **Bilaman:** O‘quvchilar so‘zlarning bog‘lanishi haqida nimalarni bilishlarini yozadilar.
- **Bilishni xohlayman:** Ularni qiziqtirgan savollarni yozadilar, masalan: “So‘z birikmasi bilan gapning farqi nimada?”
- **Bildim:** Dars oxirida o‘zlashtirilgan yangi bilimlar qayd etiladi.

Ushbu texnologiya o‘quvchilarda mustaqil izlanish ko‘nikmalarini shakllantiradi, o‘rganilgan bilimlarni o‘z tajribasi bilan taqqoslash imkonini beradi.

Bilaman (avvalgi bilimlarim)	Bilmoqchiman (qiziqishim, savollarim)	Bilib oldim (yangi bilimlarim)
So‘z birikmasi ikki yoki undan ortiq so‘zdan tuziladi.	So‘z birikmasi bilan gapning farqi nimada?	So‘z birikmasi bosh va tobe so‘zlardan tashkil topadi.

Bilaman (avvalgi bilimlarim)	Bilmoqchiman (qiziqishim, savollarim)	Bilib oldim (yangi bilimlarim)
Unda soʻzlar maʼno jihatdan bogʻlanadi.	Soʻz birikmasi turkumlari bormi?	Soʻz birikmasining 3 turi bor: boshqaruv, moslashuv, bitishuv.
Gapdan kichik birlik hisoblanadi.	Har qanday soʻzlar soʻz birikmasi hosil qila oladimi?	Soʻz birikmasi faqat mustaqil soʻzlar yordamida tuziladi.
Odatda bitta soʻroqqa javob beradi.	Soʻz birikmasini qanday tahlil qilamiz?	Bosh soʻz va unga bogʻlangan tobe soʻzdan iborat boʻladi.
	Amaliyotda uni qanday qoʻllash mumkin?	Soʻz birikmasi nutqda fikrni aniqlashtirish uchun xizmat qiladi.

2-jadval

Bu jadval dars davomida bosqichma-bosqich toʻldiriladi:

- **1-ustun** dars boshida oʻquvchilar bilimini aniqlash uchun.
- **2-ustun** yangi mavzuga qiziqish uygʻotish uchun.
- **3-ustun** dars yakunida oʻquvchilar oʻzlashtirgan bilimlarni umumlashtirish uchun.

3. Sinkveyn texnologiyasi

Sinkveyn – fransuzcha “*beshlik*” soʻzidan olingan boʻlib, oʻquvchilarning mavzu haqidagi tushunchalarini qisqa, ammo obrazli shaklda ifodalash imkonini beradi. U 5 qatordan iborat sheʼriy shaklda tuziladi:

- 1-qator – mavzuni ifodalovchi bir soʻz;
 2-qator – mavzuga oid ikki sifat;
 3-qator – mavzuni xarakterlovchi uch feʼl;
 4-qator – mavzuga munosabat bildiruvchi toʻrt soʻzli gap;
 5-qator – mavzuni umumlashtiruvchi sinonim soʻz.

Masalan, “Fe’l” mavzusi bo’yicha sinkveyn:

1. Fe’l
2. Harakatli, o’zgaruvchan
3. Yozadi, o’qiydi, ishlaydi
4. Tilimizning asosiy qismi
5. Harakat.

Sinkveyn texnologiyasi o’quvchilarning ijodkorlik qobiliyatini rivojlantiradi, mavzuni qisqa va aniq mazmunda ifodalashga o’rgatadi.

Xulosa

Ona tili ta’limida klaster, B-B-B va sinkveyn texnologiyalaridan foydalanish o’quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik, tahliliy yondashuv va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu texnologiyalar dars samaradorligini oshiradi, o’quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirokini ta’minlaydi. Zamonaviy ta’limning asosiy talabi – kompetensiyaviy yondashuv bo’lib, ushbu metodlar aynan o’quvchilarda zarur kommunikativ va kognitiv kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. To’raqulov U., *Ona tili o’qitish metodikasi*. – Toshkent: O’qituvchi, 2020.
2. Xo’jayev M., *Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar*. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Jalolov J., *Umumta’lim maktablarida innovatsion metodlar*. – Toshkent: Ilm Ziyos, 2021.
4. Ziyodova N., *Ona tili ta’limida interfaol metodlar*. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022.